

Kolláth György alkotmányjogász, c. egyetemi docens, ügyvéd
1122 Budapest, Városmajor utca 43.

www.kollath.com, gyorgy.kollath@gmail.com

Tel/fax: 1-4570639

Kolláth György

www.kollath.com /az előadás már e honlapon/

Közéletünk jogászszemmel. Alkotmánytól „felcsútmányig”.

Bevezető

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim!

Köszöntöm Önöket. Köszönettel fogadtam el a szíves meghívást. Találkozásunk ambivalens érzések köré csoportosul: szeretnénk biztató híreket, érveket kapni, de be kell érni azzal, hogy/ha a bajok képébe nevet(het)ünk. Sokszor már mi se tudjuk: az újabb bornírt napihír, jogi húzás láttán sírjunk vagy ne vessünk? Közös zokogásnak sok értelme, teteje nincsen: inkább nézzük a fonák oldalról bajainkat. Fanyar derű ez, sokba fog még kerülni.

Két-elemű, dupla-fenekű *előadás-címem országunkról sűrítve sok mindent kifejez*. A döntő, közös kérdés ma: *milyen országban élünk?* A válasz egy kritikus jogász nézete, elhagyva még a jogi esetek aktuál- és pártpolitikai háttérét is. Meglátják: *a köznap, a politikai és a jogi bajok konvergálnak, egy töről fakadnak, külön-külön alig(ha) kezelhetők*. Csak jogi-igazgatási nézőpontból értékelek. Önök persze a (szak)politikát is szóba hozzák. Reagálásom mégis csakis jogi lesz. Utóbbi azonban - ígérem - csípős. *2 fejezet jön: I.)*Jogi közállapotaink, mint meghatározó közeg, kiinduló pont és bizonytalan koordináta a mindennapokban. *II.)* A régi és az új alaptörvény dilemmája, a bajok mértéke és jövője, a sarkalatos leágazások: '89-től a hungarikumok immár festett gagyijáig.

Jogéletünk bakancs-miliője

Az I. blokk közjogi előadás summázat. 10 pontba foglalt megfigyelés, tény, ok és trend jön az ország alapvető jogi közállapotáról.

1)Pár évvel ezelőtt, kvaterkázva a XXI. század jogi kihívásainál Sütő Andrást idéztem: *A törvény igazsága általános és hozzávetőleges, mint a katonabakancs*. Boldogságos S.A., boldog békeidők! Mi lett (belőle)? Általános: (megalapozott, nem percértékű, kiterjedt, valódi megoldásra vezető norma) helyett keveseknek kedvező egyedi. Hozzávetőleges: többféle polgári méret helyett kényszer-zubbony típusú rendezés. A bakancs-stílusjegy oké. Igazság-szolgáltatás helyett jog (sőt asztal) -szolgálat. Törvény(es) ma mindaz, amire törvényt hoztak. Úgy adnak, hogy elvesznek. A jog a és az állam-rezon „megújítása” a politika ágyasa: úgy is bánnak vele, mit egy céddával. Ki se fizetik?! *Bon mot /talán G.B.Shaw-tól való/ ha a kabinet ülészik, senki vagyona nincs biztonságban*.

Tűz van, babám? Faltól falig?

2)Gya(ko)rló jogéletünk a század kihívásaival (globalizáció, uniós jogi illeszkedések, biztonság vs. emberi jogok, harmadik generációs és innovációs jogok előretörése stb.) értőn foglalkozni sem hajlandó. A jogalkotás csípőből önti a felszínes, demagóg, semmivel sem alátámasztott, hatósági ízű, szankció-központú regulákat. Kriminális közéletünket az állandó „bétékázás” a végletekig kriminalizálja. Jogpolitika falmelléki módon mutatkozik. Stratégia helyett alkalmi, önérdékű, párttaktika szab meg évtizedekre szóló közügyeket (lásd: alaptörvény, túltengő sarkalatos tv-ek, „köznevelési” szópóker, önkormányzati kiüresítés). Drámai a visszaesés elvi, morális, szakmai és minőségi tekintetben – a jobb jogi karok I-II. évfolyamához képest is. *Angol eredetű bon mot: oltsd el a régi tüzet, hogy újat gyújthass*. Nem megy: már a tűzoltásnál is előbbre való a folytonos (háborús) gyújtogatás.

A közhatalom birtokosai a büszke, vak ló bátorságával (botorságával?) *elmennek a falig*. *Falra mi mászunk tőlük, miattuk. Szereposztás?*

Drága (nem) jó maszek manufaktúra?

3)Rendesen, normálisan a jog a társadalom-tudományok matematikája. Egy jó jogszabály olyan tiszta, mint egy matek képlet: egy fölösleges vessző sincs benne. Fényévnnyire

távolod(t)unk ettől immár az alaptörvény okán is. Nem értük még a gödör aljára. A minisztériumok jogi szakapparátusa lebénult, a bizalmatlanság fojtogató. Külső kegyencek, baráti ügyvédi irodák eredményelvű felelősség nélkül, drága manufaktúrában, néha kilóra hozzák-viszik a normákat. Olykor pironkodnak egy kicsit, aztán passzolnak. Felelősség alkotmánysértésért, uniós jogsértésért sem kint, sem bent nincsen. Bon mot: foga(da)tlan prókátorok éber kómában fabrikálják a §-tengert. Új elem a kirekesztő büszkélkedés a szégyenérzés helyén. Kerényi Imre az ATV napindító műsorában azt találta mondani, hogy ez az alkotmány az övék. Mészáros Antónia visszakérdezett, hogy nem az országé? Kerényi válasza: nem, ez azé a többségé, aki rájuk szavazott, és majd tessenek maguk is választást nyerni és csinálni saját alkotmányt. (Internetes minősítés: „ORBANITÁK”?!). Ilyen „birtokviszonyt” Európa nem ismer (el).

A 21 itt nem nyerőszám

4)A demokratikus jogállamiság szempontjából katasztrófa-sújtott területté váltunk. A „nem szokványos jogi kultúránk” láttán eltorzult arccal fogják a fejüket külhoni barátaink, kollégáink. A jogállamiság - a törvények uralma - következő válfajait munkálta ki az AB 2 évtized alatt: jogbiztonság, kiszámíthatóság, normavilágosság, hatalommegosztás, az eljárási garanciák védelme, a formális jogállam és az igazságosság kapcsolatrendje, az alkotmányos büntetőjog mibenléte, a felek eljárási pozíciójának korrekt megállapítása, s benne pl. a fegyverek egyenlőségének elve, a közigazgatási határozatok bírósági kontrollja, a közigazgatás törvény alá rendelése, az alkotmányos szervek együttműködési kötelezettsége, a közhatalmi szervek demokratikus legitimitása, a közjogi érvénytelenség megállapíthatósága, a minősített többség megkövetelése, az alapjogi kétharmad vizsgálata, az ígervények sorsa, a bizalomvédelem, a szerzett jogok védelme, a várományok sorsa, a visszamenőleges, negatív jog tilalma, az időmúlás jelentősége és az alkotmányos idő lehető kímélete. 21 tétel, egyiküknél sincs fejlődés 2010 II. féléve óta, rohamos romlásuk tény. Bon mot: az ész pesszimista, az akarat optimista. Arányuk (miként a jogállamiság ténye és igénye terén is) kb. 1:10-hez.

Borsó, fal, szóinfláció

5)Sem kiérlelt, valós államfilozófia, sem garanciát jelentő, eurokonform jogfilozófia, sem ezekkel szinkronban lévő szakpolitika nem készül. Enélkül: évtizedekre szóló húzóerő híján, sőt korrekt diagnózis, reális koncepció nélkül „ország-megújítani” hazardírozás. Erős Európa, erős honi állam mint szlogen tarol: tartalma, mélységelessége nincsen. Mitől erős egy rendszer: vagy a szuronyok er(d)ejétől vagy a társadalmi legitimitációjától. Sem ez, sem az - itthon. Pozitív karakter helyett közöny, kivárás, félrenézés, esélyvesztés, forrás-kivonás. Társadalom-szervező elv 3 lehet: demokratikus jogállamiság, felsőbbbségi diktatúra, káoszba hajló anarchia. Mintha egyszerre mindhárom érvényesülne. Irányított demokrácia, centrális erőtér, krízis-lépések, „védelmi” populizmusok: a hatalom hibás, hiányos felkészültségét, szóinflációba menekülő munkakultúráját, rossz lelkiismeretét, netán rossz lelki egészségét fémjelzik. Más kérdés, hogy/ha önmaguk legjobb formáját, képességeik maximumát nyújtják. Alkalmasint igen. Bon mot: Nem tetszik, hát nézd a jó oldalát! Ha borsószik a hátad, legalább lesz mit a falra hányni. Kösz!

Futball-háború Európa szívében?

6) Alaptörvény: 3 noteszlap. A)Alkotmánytól lepukkantunk felcsútmányig. Ma is alaptörvény a rendszerváltó alkotmány, a minőségi-elnevezésbeli váltás kamu. B)Eddig nem volt szó szerint nevesítve a kódexben a hatalommegosztás, de intézményesítve igen. Jövőre a szó belekerül, de valós érdeme, garanciája eltűnt a független intézmények, posztok megszállásával, leépítésével, ártó megrendszabályozásával. Strasbourgi дума: a magyarok karikás ostorral csinálnak, váltanak alkotmányt. Honi bon mot: az Alkotmánybíróság roskatag utolsó bástyából ostromlott lőportoronnyá lett. C)Alaptörvény millióje: egy ország mehet tönkre abban, hogy az alkotmányos demokráciát futball-ütközetnek nézik. Felcsút

kihív(hat)ná a Barca-t? Világválogatottnak képzelet magát az alumni honi NBII! Ezért átírja önzőn, játék közben a szabályokat, megpulykázza a stáblistát. Győzhet? Ez a honi fair play másban is?! Web-idézet /nol 2011.11.05./: „kifejezetten irritál, amikor ...-t elkönyveljük focistaként, játszottam ellene többször is, ügyetlen kecskebéka volt, darabos mozgással törte a labdát, kanyarodott mint a csuklósbusz, és összességében egy középszerű, lassú, képzetlen labdarúgó volt.” Igaz? Ki tudja. Nem a név a fontos, hanem a nívó és az attitűd. Alapos, hiteles magabiztosságnak, arányérzéknek, alázatnak, józan helyzet- és önértékelésnek, demokratikus elkötelezettségnek, konszolidációnak tere-esélye így semmi. Mert találsz egy bokszt-kesztyűt, még nem hívhatod ki Erdei Zsoltot.

Fújt a bíró!

7) A jogalkalmazásról: a széttartó tendencia gyorsul, mélyül. A biztonság, a jogegység és a jogegyenlőség, a törvény előtti egyenlőség, a bírói függetlenség, azaz a komplex joguralom a hétköznapokban is gyakran sérül, alul marad. Nagy ügy a totó nyelvén: 1, X, 2. Amit kikezd a pártos jogalkotás, a végletekig leronthat a megrendült igazságszolgáltatás. Negatív áttörés még nincs, de sok hajszálrepedés, részrehajló verdikt már van. Az ügyészség lebeg, mint Mohamed koporsója, felelőségének alanya sincs. A gyorsítás szlogenje mindent visz, ám e megoldások rendre kontra-produktívak. Elvben a hatóságnak mindenki alárendeltje, de épp ezért senki, sose lehetne a kiszolgáltatottja. Mindinkább az. Elkeseredett jogvitáink fenevadak végső küzdelmét modellezik. Bíró panasza rímél rá szűk baráti körben: amit velünk csinálnak, az olyan, mintha Overdose-t szántani, majd nyugdíjba küldenék. Ettől a jogászai szakma zöme is szenved: kapjuk a szemrehányást. Bemondás ad torzképet: a jogviseltekhez képest a csillagjósok egészen megbízhatóak. /Sodródunk, szétválik a szó és tett, nagyobb számban gyűlnek a ki nem kényszerített hibák, mint a kellő megoldások, ránk fog dőlni az egész. Megrengetni a külhon fogja./ Bon mot a teljes politikai-jogi infrastruktúráról: Magyarország olyan autó, mely 180-nal rohan a sztrádán, de az utat csak a visszapillantó tükörből nézi. Kerényi Imre úrnak (be)szólt a neten egy kreatív kincstári, művészi ötlet: legyen aszfaltrajz verseny is az M7-esen.

Kinek mi jár vagy adható?

8) Sarkalatos jövő? Nem lóverseny, kár kapkodni!? A (fülke)forradalom harc, nem napi úzus, bíró sem kell hozzá. Valóság: nagyrészt elment a hajó. Részeg plébános mondhatja: elcsesztük a nagymisét, csinálunk fájin litániát. Mi nem! Nem a 28 kétharmados törvény kiizzadása a kulcs, bár az se megy, pláne nem fair módon. Az alaptörvény önkényesen, hibásan átírt kulcs-fogalmakat (pl. a közteherviselésről), ezért év végéig a teljes, százezres központi és helyi joganyagot át kellene szűrni miatta. 3 kosár képezhető: kvadrál az újjal is, kiiktatandó, módosítandó. Ilyen munka nem folyik. Krédó a nemzetközi erőterben: a szabad, fair választás esélye, igen vagy sem. Vizsgakérdés: a 4 választási alapelv (általános, egyenlő, közvetlen, titkos) szavatolható-e, továbbá mit is akarunk mi a határokon túlra. Kegyetlen beszólás sprőd humorral: nem akarnak véletlenül választójogot adni maguk a reptéri tranzitutasoknak, az ausztrál légikisasszonyoknak is?! Kasszandra-vízió: lehet, hogy az ellenzéknek egy erős, külhoni léptékben is következményekre vezető lépése marad: a következő általános választás teljes bojkottja. Abból ért ország-világ. Ismétlem, csakis jogról, nem pártokról beszélek.

Tanuljunk Bibótól!

9) Okról és okozatról, nem lehetségesről és tilosról, pikírt leszólásról és morális minimumokról. Újságírók, elemzők immár eljutnak oda, hogy anyám, én nem ilyen lovat akartam. Nem ezt várták, csalódtak a közpolitika bornírtsága, nívótlansága, hozzá nem értése miatt. Előre látható volt! Nem ugyanaz bármiről 3 ütős, sértő, lekezelő mondatot mondani, mint azt a problémát értően rendbe rakni. Brüsszeli megfigyelés, Magyarország 20 éve egy mondatban: az egyik győzni, a másik kormányozni képtelen. Időnként cserélnek, de az axióma marad. Baloldalon ráadásul dívik az áldozat okolása. Lekezelő, pikírt megjegyzés,

fölényeskedő beszólás a jussa számos ellenzéki kezdeményezésnek: hát maguk meg mit akarnak ezzel-azzal?! Értsék meg a megmondó-emberek: a nem lehetséges, avagy az esélytelen, nem szinonimája a nem szabadnak. Nem minden dolog tisztességes, amit szabad megtenni. Ám abszurd vége lesz, ha a természet, a gazdaság, a társadalom törvénye(szerűsége)it a jog normája voluntarista módon legyőzni szeretné. Csak veszíthet, kár tankönyvbe illő példabeszéddel hozsannázni. Nem sportszerű elragadtatottan dicsőíteni azt a szándékoltan hamis húzást, ami bár jól hangzik, de etikátlan, parasztvakító, céljában és eredményében ártalmas. Ilyen közérdek nincs. Tanuljunk Bibótól!

Megnyugvás, kiszámíthatóság

10) A helyreállítás esélyeiről, feltételeiről, alternatívákról, megalapozás és metódus kell(ene) mielőbb mindehhez. A-premissza: visszaállítani a jogállamot kb. olyan, mint az omlettből a friss tojást rekonstruálni. Lehetetlen. B-premissza: az előbbinél enyhébb a kín: kb. olyan, mint a hátrafelé repülő gép, vagy Erős Pistát a tubusba visszagyömöszölni. Nem kizárt, de feltételes, időigényes és rém nehéz. C-opció: a Dzsinn a palackba visszaterelhető, de nem bárki képes és kész rá, bárkinek el sem hinnénk. Néhány peremfeltétel: visszatérés a 89-es alkotmányhoz, annak modernizálása pl. a Petrétei-variáns felfrissítésével. Az ügyészség azonnali kormány alá rendelése. Új, az állam felelősségét intézményesítő jogalkotási rend kiépítése. A független posztok megszállásának korrekciója. Az emberi jogok visszaszolgáltatása, a hatalom korlátjaiként való tételezése, az eszázadi, uniós alapjogi charta és jogi modell átvétele. Szánálni kell az országot a makro-ügyekben, szójáték nem elég. Alternatívák kimunkálása, felmutatása minden kulcsponton, és nyomban nyilvánossá tétele azzal, hogy ha jövőnk, ezzel kezdünk. Megnyugvást hozni a társadalomra, békés építkezést hirdetni 3-5 év kiszámíthatóságával. Humort a hétköznapokba! Pl. így: ami most van, ricinus ebéd közben. Ingyen-ebéd nem lesz, de a polgár a táplálkozási lánc boldogabbik végére kerülhet. Könnyű sem lesz, de elviselhető(bb) talán igen.

Például két szégyenteljes regula

Két alaptörvényi normatív, azaz kötelező abszurditás:

R) cikk

(1) Az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja.

- (2) Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek.
- (3) **Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányával összhangban kell értelmezni.**

Megjegyzés: eredetileg ilyen tartalmú R. cikk, ill. ilyen bekezdés nem létezett. Ez így már nem államcél és fejlődési (?) irány, hanem betartandó, igazodást megkövetelő norma!

28. cikk

- A bíróságok a jogalkalmazás során a **jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.**

Megjegyzés: önkényes, önérdékű, primitíven önfelmentő jogpolitika, mely meggátolhatja, hogy a gazdaságos cél elve mentén az állammal szemben pert lehessen nyerni. Mint a homokozóban: melyik gyerek mondta előbb vagy erősebben, hogy nem ér a nevem?! Nagyfokú félelem, szorongás, beismert versenyképtelenség van benne.

II. Alaptörvényi elemzés

12 kulcs-megállapítás az alaptörvényről

1) Egy demokratikus állam alaptörvénye filozófiájában, alanyi körében, keletkezésében, közreműködőinek szerepében, döntő tartalmában, funkciói tiszteletében, garanciáiban és kihatásaiban lényegileg más, mint ami Magyarországon készült. Az alkotmányosság: a jogállamiság, a törvényesség, a parlamentarizmus, a hatalom-megosztás, az alapjogi primátus

elsősorban értékelvűség, nem pedig az, hogy formailag megfelel valami az elfogadás minimális számszerűségeinek. Vicces próba: mi a 2/3 ? Mi lett a 3 funkcióval?

2) Az alaptörvény (AT) vesztésre áll bármely fontos és mérvadó adekvát európai anyaghoz, és a hatályos magyar alkotmányhoz képest. Alulmúlja előfutárait is. Szemezgetett, erőszakolt külhoni méricskélése zsákutca, mivel az alkotmányjog kb. fele nem norma, hanem szokás, illem, kompromisszum, belátás, demokrácia-érték elvben, gyakorlatban.

3) Futball-perspektívából és focista attitűddel tilos alkotmányozni. Nem klubcsapat alkotmányoz, hanem nemzeti válogatott, kivéve hazánkat. Ez nem győztes-vesztes végeredményű „játék”, és végképp nem a kisebb(ség)et, a gyengébbeket, az alul lévőket megtipró, a játékszabályokat menet közben átalakító küzdelem. A többség sosem lehetne eléggé előzékeny az elesettekkel szemben. Ehhez képest az AT primitív paternalizmusa sértő, dermesztő. Ott startolna a munka helyesen, hogy a többség (túl)hatalmát kell korlátozni az önkény esélyét kizárva. Itt épp’ ennek az ellenkezője volt, s van.

Alkotmánytól „felcsútmányig”

4) (Mű)hiba alaptörvényben aláaknázni a későbbi parlamentek és kormányok helyzetét, mozgásterét, cselekvési autonómiáját. Taposóaknától, tankcsapdáig terjed az antidemokratikus, rosszhiszemű, inkorrekt önérdékű bemerevítés. A kormányzás 3 fő eszköztára sérül ezentúl, ami az ország és nem csak a kormány váltságát válthatja ki.

5) Az Unióban egy alaptörvény (igen nagy részben közös!) értéktartalma, de ideológiailag és pártalapon semleges, stratégiai léptékű, távlatos normaköteg: általánosan elismert elvek, szabályok és modern kihívások válaszának együttese. Napi taktikai szempont, időszakos pártérdek nem determinálhatja. V.ö: Alapjogi Charta, a preambulumától a modern jogvédő eszközeivel bezárólag. Ebből, és általában is az eszázadi, modern jogokból és megoldásokból hasznosítani talán azok felét sikerült itthon.

6) Kitől, mitől félnek ennyire a megalkotói? Dermesztő válasz-variációk volnának. Bornírt próbálkozások íve az ún. nemzeti konzultációtól a népi hatalom-gyakorlás megnyirbálásáig. Last minute szemlélet: mintha kakukk-fészek készülne?! Egy lebutított, kisszerű, hamis, versenyképtelen bonapartizmus tolakodik elő. Így jutottunk el az alkotmánytól egy Orbán-pátensig, egy „felcsútmányig”?!

Hungarikumok mint jogtételek?

7) Nélkülözte a házszabályszerű előterjesztést: riasztó példák vannak mennyiségi és minőségi vetületben vele kapcsolatban. Szakágazati metszetei cseppet sem ígéretesek. Újból kampánytechnika övezi az elfogadása utáni sarkalatos és egyéb, jogharmonizációs feladatokat, folyamatokat.

8) A semmiből jön, és jóhiszemű olvasatban sehová sem tart. 1938-at kísérelték meg vegyíteni 2011-gyel, eredménye a 70-es évek közepének tekli-meklije. Fradi-kolbász hasonlat: a Szentkorona-mítosztól a történeti alkotmányig, és a kötelező normát ígérő nemzeti hitvallásig. Hungarikumok, mint jogtételek?

9) Ideologikus, olykor vallási primátust képező tanok, képzetek és hamis szakpolitikák foglalatja nem lehetne egy alaptörvény. A tényleges életfogytiglani egy büntetőpolitikai opció, a sarkalatos törvénybe merevülő adó, tb, nyugdíj műhiba: az AB vonatkozó elvi határozatainak is a kiütése. Ez áll a jogállam ismerveire nézve is.

10) Alapjogi és alapvető kötelezettségeket illető felfogása középkori, tankönyvi tételeket leromboló, avított és diktatórikus. Mégis csak: ki van kiért? Megbomlik a 3-as egység, eltűnedeznek az alanyi jogok, sőt az objektív állami intézmény-védelmi kötelezettségek, előtörnek az államcélok. Így: védi, törekszik, stb. Ami az állam oldalán ócsítás, az a polgárnál drágítás. Nyílik az olló tovább: jogunk még ha van is, közünk kevés lesz X,Y-hoz.

Jogszolgáltatás helyén államcél?

11) Közjogi alapvetésnek titulált jogállami rükverc, zavaros párt-dekrétum született. Semmilyen jog-összehasonlítást nem bír ki. Nem a változások mennyisége a gond, hanem

azok egyirányúsítása, hatalmi monopolizálása, bebetonozódásuk. Külön dilemma és kihívás az uniós értékrenddel, kötelező normákkal való ütközés: a „törvényes” forinttól az alapjogok és főleg az AB, s a bírói függetlenség megnyirbálásáig. Tarvágásra ítélve minden autonómia, mintha egy központból bármi jól kormányozható volna. Az utóbbi 20-25 évben a mainál rosszabb államigazgatás nem fungált. Esélytelen, finanszírozhatatlan, rendszer-filozófiailag káros, idegen, kontra-produktív maga az elv is. Önző gyermek attitűdje.

12) Egy pedagógus leendő jogvitáján modellezve felháborító jogbizonytalanság, esély-vesztés jöhet a 28. cikk nyomán. Nem elég a törvény, jönnek a döntő mellékszálak, egyéb szempontok?! Nemigen lesz így se igazság-, se jog-szolgáltatás: államcél az aduász?! Gyerekszáj jobbról: én törvény-megmondó ember akarok majd lenni! Hetedíziglen!? Nehogymár! Slussz: kétkedve kérdik, jót nem is tudnék mondani? De! Magyarország kiemelten védi és ápolja a magyar nyelvet. Értve tiszteli a magyar szót a magyar ember. Jobb napjain (le)ápolja talán még a köztársasági elnök is.

III. Választási jog-forgácsok

Választójog, mint stabil demokráciát minősítő próbakő

Érdemi, tuti muníció és idő híján csak slágvortok, dilemmák prezentálhatók. A '89-ben egyszeri alkalomra készült parlamenti választási törvény, ill. rend bevált, módosítani főként csak az egyéni körzetek lakosság-szám változása miatt kell(ett) volna már rég. Ámde, a 200 fő, plusz maxi 13-as 2010. évi alkotmánymódosítás eleve végiggondolatlan volt. Ez ma büntet, a redukálás máig nem nyert tételezést, holott nincs kizárva, hogy 2014 előtt általános választás jöhet. Fűszerezi mindezt a határon túli magyarság állampolgársági, és szavazati igénye és ígérvénye, amit alig(ha) lehet belegyömöszölni a 4 klasszikus választójogi alapelvre: főként az egyenlő választójog és az azonos szavazat-érték normája kétes, sérülékeny, ti., kire szavaznak, voksuk mit ér a többiekéhez képest. Három láb, két lista nem okvetlenül kell, ám a vegyes rendszer fenntartható, habár az arányos rendszer korszerűbb, európaibb volna. A két forduló itt és ma, a demokratikus minimum kulcskérdése. A parlamenti küszöb fenntartandó. A kopogtató cédulás rendszer valószínűleg szegényszemre marad, a határidők szűkítése többségi párttaktika. Reális ötlet sincs a kisebbségek parlamenti képviselőit (egyfajta szavazás-nélküli szószólóság kevesebb ennél). Mi volna *időtálló rendezőelv*? A győztes ne vihessen mindent, sőt túl sokat sem, s ez jusson érvényre az összes közjogi mandátum-, és ciklus-időtartamnál. Az önkormányzati és egyben parlamenti mandátum-kapcsolódást elvszerűen kell pro és kontra érveivel a napirendre venni. A jelölés rendjét garanciákkal jobban övezzék, a voksolás titkosságát az új technika lehetőségei között is szavatolják. A személyes adatokkal, profilokkal való visszaélést tűzzel-vassal büntessék: úgyszintén a csalás, az anyagi befolyásolás bármely kísérletét is. Visszahívhatóság nem kell, de érdemes megfontolni a méltatlanság okán való összeférhetlenség visszaállítását. És a fair választás alapfeltételeként, mindenek és mindezek előtt rendezni kell a párt-, és kampány-finanszírozás krimijét.

Helyi szinten a választási rendszer működőképes: a kislistáról a nagyvárosi vegyes szisztémáig. A 4 helyett következő 5 éves ciklus elfogadható, kivéve, ha a teljes elnyomorodás miatt tízezrek válnak meg a mandátumuktól. Ami fájó, sőt vitapont lehet, ergo tisztességes, tárgyilagos elemzést és újrendezést kívánhat: jó-e, ha a polgár választ közvetlenül (fő)polgármestert, avagy parlamenti mintára ezt a testület kezébe érdemes adni. A politikai fasírt feloldása talán egyet elvesz a körmünkre égő gondokból: mégse gondoljuk, hogy a szisztéma folytonos tologatásával előbbre jutunk. Humanizálni kellene a helyi közpolitikát is! Ehelyett közjogi asztal-táncoltatás divik. Otto von Bismarck, a Vaskancellár vallotta, hogy minden magyar egy jogász és egy huszár keveréke. Ideje volna leszállni a magas lóról.

